

Umanotera • Slovenska fundacija za trajnostni razvoj
Slovenian Foundation for Sustainable Development

Poročilo o izvedenih projektih in dejavnostih v letu 2005

Končno poročilo
za Ministrstvo za okolje in prostor

Ljubljana, 15. november 2005

Vsebina

1. Splošni podatki o organizaciji	3
2. Vsebinsko poročilo o izvedenem programu do konca julija 2005.....	4
2.1. Uvod	4
2.2. Kemikalije in trajnostno potrošništvo	4
2.3. Narava	8
2.4. Odpadki	9
2.5. GSO.....	11
2.6. Fundacijska dejavnost: program Dobra družba	12
2.7. Pravična trgovina.....	13
2.8. Informacijsko središče	14
2.9. Povezovanje z nevladnimi in drugimi organizacijami.....	15
3. Finančno poročilo.....	18

Priloge:

Tiskane publikacije

1. Splošni podatki o organizaciji

Naziv	UMANOTERA, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, ustanova
Naslov:	Resljeva 20, p.p. 4440, 1000 Ljubljana
Telefon	01 4397100
Faks	01 4397105
e-pošta	info@umanotera.org
spletna stran	www.umanotera.org; www.dobradruzba.org
matična številka	5892279
davčna številka	39855171

Ekipo Umanotere na dan zaključka poročila sestavljajo:

Vida Ogorelec Wagner	od 1.10.05 direktorica in vodja programa Dobra družba
Marjana Dermelj	vodja projektov (GSO, pravična trgovina)
Barbara Skaberne	vodja projektov (Prijatelji narave, kemikalije)
Gaja Brecelj	vodja Informacijskega centra (E-novice, spletne strani)
Andrej Japelj	poslovodja trgovine 3 Muhe

V letu 2005 pa so bili zaposleni še:

Alena Lipavec	vodja programa Dobra družba do 30.10.05
Erika Oblak	direktorica do 28.2.05
Jerneja Lotrič	vodja Informacijskega centra do 18.8.05

Uprava Umanotere:

Marko Hren	predsednik uprave
Jernej Stritih	član
Erika Oblak	članica

Ekipi Umanotere pomagajo številni prostovoljci, različni strokovnjaki za posamezna področja in donatorji. Za pomoč se vsem iskreno zahvaljujemo!

Številka pogodbe o sofinanciranju

<i>Pogodba o sofinanciranju</i>	255-05-540082
<i>Odobrena sredstva</i>	666.585,00 sit

2. Vsebinsko poročilo o izvedenem programu do konca julija 2005

2.1. Uvod

Umanotera tudi v letu 2005 nadaljuje s tradicijo izvajanja projektov s področja trajnostnega razvoja. V tem duhu smo v letošnjem letu začeli s konkretnim izvajanjem dejavnosti Pravične trgovine. Medijsko odmevna otvoritev pravične trgovine 3 Muhe na Stari trg 30 je bila v dec 2004. Od takrat uspešno izvajamo projekt, ki je eden naših temeljnih projektov s področja trajnostnega razvoja. Izvajamo ga brez pomoči Slovenske države, čeprav je to velik mednarodni projekt namenjen izkoreninjanju revščine v tretjem svetu.

V prvi polovici leta je prišlo do bistvenih kadrovskih sprememb. S prvim marcem je direktorsko mesto zapustila dotedanja direktorica Erika Oblak. Vodenje je prevzela mag. Alena Lipavec in sicer kot vršilka dolžnosti, od 1. oktobra pa je uprava na mesto direktorice imenovala Vido Ogorelec Wagner.

Drugih bistvenih sprememb v tem času ni bilo. Nadaljevali smo s programom Umanotere, ki pokriva področja gensko spremenjenih organizmov, odpadkov, kemikalij, reforma civilne družbe in nevladnih organizacij, informacijske dejavnosti in pa sodelovanje z nevladnimi organizacijami. Pri slednjem bi radi izpostavili Okoljski center, ki je iniciativa šestih nevladnih organizacij, katere cilje je: i) zagotoviti boljše pogoje dela ter učinkovitost in usklajeno delovanje, ki bodo prispevali k učinkovitejšemu izpolnjevanju funkcij okoljskih NVO, kar bo imelo pozitivne posledice na okoljsko politiko države; ii) z delovanjem v skupnih prostorih NVO omogočiti dostop do kakovostne infrastrukture z nižjimi stroški, izboljšati pogostost in kakovost komuniciranja ter vzpostaviti osnovo za izobraževanje in ozaveščanje javnosti na področju okoljske problematike; iii) z dejavnostmi v okviru centra prispevati k večji prepoznavnosti NVO in njihovi boljši organiziranosti, okrepitvi njihovega sodelovanja, manjši razpršenosti informacijskih tokov, zmanjšanju stroškov, okrepitvi infrastrukture, lažjemu prenosu znanja med organizacijami ter boljšemu sodelovanju; iv) Zagotoviti informativni center za javnost, ki bo prispeval k večji dostopnosti javnosti do informacij, publikacij ter drugih materialov, zbranih v sodelujočih NVO, in posledično k večji ozaveščenosti javnosti.

2.2. Kemikalije in trajnostno potrošništvo

Uvod

V moderni družbi smo v nekaj desetletjih razvili velik spekter sintetičnih kemikalij, za nadzor nad boleznimi, povečanje prehranske proizvodnje in lajšanje našega vsakodnevnega življenja. Ironično je, da mnoge od teh dobronamernih kemikalij zaradi toksičnosti in obstojnosti zdaj predstavljajo svetovni problem, ogrožajo okolje, zdravje ljudi in živali. Vsak dan smo izpostavljeni stotinam teh snovi, kljub temu, da jih večina ni preverjenih z vidika njihove varnosti.

V zadnjem času se v slovenski javnosti že pojavljajo sporočila, ki govorijo o nevarnostih kemikalij, ki jih vsebujejo izdelki široke potrošnje, vendar pa je stopnja osveščenosti prebivalstva še vedno relativno nizka. Menimo, da bolj osveščeni potrošniki, na eni in trajnostni način izdelave izdelkov za široko uporabo na drugi strani, vodita v smer trajnostnega razvoja Slovenije. Slovenija si je s sprejetjem Nacionalnega programa varstva okolja postavila za cilj doseganje trajnostne potrošnje. Kemikalije so po našem mnenju tesno povezane s to problematiko saj definicija trajnostne potrošnje ZN navaja, da je potrošnja trajnostna le če skozi življenjski cikel izdelkov in storitev uporablja minimalno količino naravnih virov in *strupenih snovi* ter stremi k minimalni obremenitvi okolja z odpadki in onesnaževali, s čimer ne ogroža potreb prihodnjih. Tako potrošnja bomo dosegli le ob primernem izobraževanju potrošnikov o tem, kako njihove dejavnosti, vključno z uporabo izdelkov za vsakdanjo rabo, ki vsebujejo nevarne kemikalije, vplivajo na okolje ter neposredno in posredno na zdravje ljudi. Zato menimo, da je na tem področju potrebno izvesti še veliko projektov, predvsem takih, ki bodo iskali nove tehnološke in znanstvene rešitve, ki bodo kot končne produkte na tržišče poslale izdelke, ki ne potrebujejo veliko energije, surovin in so brez nevarnih substanc.

Projekti

2.2.1. Obveščanje in vplivanje za strožjo kemijsko zakonodajo REACH

Evropska skupnost se pripravlja na sprejetje nove zakonodaje za področje ravnanja s kemikalijami, ki jo skrajšano imenujemo REACH. Mednarodni organizaciji Friends of the Earth Europe and WWF sta se zato odločili, da spremljata sprejemanje te zakonodaje in skušata nanjo vplivati z namenom, da se začne zmanjševati proizvodnja kemikalij. V projekt so pa vključile vse evropske države, v katerih je prisotna organizacija Friends of the Earth Europe ali pa z njimi vsaj sodeluje, skupno 31 držav med njimi tudi Slovenijo. V Evropskem parlamentu bodo poslanci opravili prvo branje zakonodajnega predloga prav v tednu zaključevanja tega poročila (predvidoma 17.11.).

Glede na to, da se proces odvija v Bruslju, daleč onstran slovenskih meja, je njegova problematika slovenskim politikom in odločevalcem malo znana, slabo pa poznamo tudi negativne vplive kemikalij na okolje, naravo in zdravje ljudi. Zato sta cilja projekta sta vplivati na novo politiko EU na področju kemikalij v smeri zviševanja kriterijev znotraj politike in seznaniti različne javnosti o problemih vsakdanje rabe kemikalij ter njihovih potencialnih tveganjih za zdravje ljudi in okolje.

Na kratko smo s projektom dosegli:

- informiranost slovenskih članov evropskega parlamenta o pozitivnih vidikih REACH politike EU na področju kemikalij,
- s članstvom predstavnice Umanotere so v medresorski delovni skupini zadolženi za področje, REACH so zastopani različni pogledi na obravnavanje nove politike EU na področju kemikalij,
- nevladne organizacije in širša javnost so informirani o problemih vsakdanje rabe kemikalij ter njihovih potencialnih tveganjih za zdravje ljudi ter okolje in o novi evropski kemijski zakonodaji.

Dejavnosti v letu 2005

Projektne vodja Barbara Skaberne je v tem obdobju sodelovala na dveh seminarjih "REACH made easy" v Bruslju, 17. - 20. januarja 2005 in 13. - 14. marca 2005 ter prisostvovala na zaslišanju 19. januarja in prvi obravnavi v Evropskem parlamentu 17. novembra 2005.

Slovenske člane evropskega parlamenta smo obveščali o stališčih okoljskih NVO in dogodkih organiziranih v Bruslju in Strasbourgu z namenom informiranja o pozitivnih vidikih REACH politike EU na področju kemikalij in o potencialnih tveganjih zniževanja kriterijev znotraj politike.

Poleg tega smo sodelovali v medresorski delovni skupini v Sloveniji, ki je zadolžena za obravnavanje nove politike EU na področju kemikalij in komuniciranje s pristojnimi ministrstvi in stiki s pristojnimi za REACH na Ministrstvu za zdravje (Uradom za kemikalije RS). V okviru tega je bilo izvedeno naslednje:

- udeležba na 2 sestankih medresorske delovne skupine za REACH (predstavnica NVO),
- predstavitev ključnih zahtev evropskih okoljskih NVO in kritike malteško-slovenskega predloga o zahtevah za registracijo za kemikalije, ki se proizvajajo v količinah med 1 in 10 tonami (The SL-MT proposal concerning registration requirements for low volume substances (1-10 tonnes)),
- razprava o predlogih amandmajev na del REACH, ki se tiče avtorizacije kemikalij,
- sodelovanje na sestanku predstavnikov delovne skupine in predstavnikov Weinberg Group in BHP Billiton, ki so izrazili zaskrbljenost nad vplivom REACH na kovinarska industrijo,
- prevod in pošiljanje pisem s stališči glede avtorizacije kemikalij na ministrstvo za zdravje, okolje in prostor ter na ministrstvo za gospodarstvo.
- udeležba na Študentski areni oktobra
- sodelovanje v mednarodni FOTO akciji, kjer udeleženci s svojo fotografijo sporočajo evropskim poslancem, ki novembra odločajo o novi kemijski zakonodaji, da hočejo živeti brez nevarnih kemikalij.

Sproti smo dopolnjevali gradiva na temo kemikalij na Umanoterini spletni strani (na podstran KEMIKALIJE): osnovne informacije o REACH, poziv k podpisu peticije, e-kartice, najpogostejša vprašanja in odgovori v zvezi z REACH, povezave na spletne strani evropskih NVO, ki se poglobljeno ukvarjajo z vplivanjem na novo kemijsko zakonodajo in seznanjanjem širše javnosti o problemih vsakdanje rabe kemikalij ter njihovih potencialnih tveganjih za zdravje ljudi ter okolje in o novi evropski kemijski zakonodaji.

Pomemben del tega projekta je tudi sodelovanje z mediji (tudi elektronskimi). V letu 2005 je v vsakih tedenskih e-novicah objavljen tudi preveden članek ali dva na temo kemikalij (vplivih na okolje in zdravje). Posredovali smo pet prevedenih sporočil za javnost na temo REACH in novih izsledkov o vplivih kemikalij na zdravje in na okolje. Poleg tega je bil pripravljen scenarija za 5 minutni prispevek za "eko-temo z naslovom "Čistila in okolju škodljive kemikalije" okviru oddaje »ŠPORT - ŠPAS«, ki jo je RTV Slovenija predvajana v juniju 2005 v treh terminih.

V jesenskem obdobju je bil na pobudo Umanotere v Sobotni prilogi Dela objavljen obširen članek o problematiki kemikalij pod naslovom »Periodni sistem konca sveta« in tudi nekaj krajših prispevkov na radiu SLO.

Barbare Skaberne iz Umanotere in Marjane Peterman iz Zveze potrošnikov Slovenije sta imeli predavanje z naslovom »Uporaba kemikalij in odzivi na novo kemijsko zakonodajo EU«, ki ga je Avditoriju Centra Evropa organiziral Urad vlade za informiranje v okviru cikla Evropske srede (Ljubljana, junij 2005).

Poleg tega smo:

- redno spremljali dogajanja v Evropskem parlamentu na temo REACH,
- evropski poslanki Mojci Drčar Murko posredovali izbor amandmajev predloženih s strani evropskih NVO in osnove predloga REACH
- stalno spremljali obvestil evropskih okoljskih NVO, ki prihajajo preko seznama e-naslovov chemicals.working-group
- spremljanje delovanja Zveze potrošnikov Slovenije, ki se ukvarja s to problematiko uporabe kemikalij s stališča varstva potrošnikov in sodelovanje z njimi,
- iskanje podpore pri podajanju vsebin povezanih s kemikalijami in sprejemanjem nove kemijske zakonodaje pri drugih slovenskih okoljskih NVO (Zveza združenj ekoloških kmetov, Fokus, Zveza potrošnikov Slovenije)
- kontaktiranje z Društvom pljučnih in alergijskih bolnikov Slovenije in Inštitutom za medicino dela
- pregled čistil in kozmetičnih izdelkov z eko-oznaki na slovenskem trgu in proizvodnja za prodajalnami, ki nudijo neškodljive alternative konvencionalnim čistilom.
- pomoč prostovoljke pri pregledovanju učnih programov za osnovno šolo za predmete kemija, biologija in gospodinjstvo ter okoljska vzgoja za potrebe predvidenega projekta "Poglej kaj kupiš. Mogoče vsebuje strupene kemikalije"
- prisostvovanje predstavitvi poročila o stanju okolja na območju Mestne občine Ljubljana na Dan Zemlje

2.2.2 Poglej kaj kupiš! Mogoče vsebuje nevarne kemikalije

Z namenom, da bi dosegli tisto populacijo, ki se je trajnostni razvoj najbolj tiče, to so naši otroci, smo zastavili projekt katerega cilj je ozaveščati osnovno šolsko mladino o problematiki kemikalij. V tem obdobju smo analizirali možnost vključevanja učiteljev v naš program in skupaj s strokovnjaki oblikovali akcijski načrt. Projekt smo prijavi na več razpisov, a na žalost do sedaj nismo bili uspešni. Izvedbo projekta smo zato predstavili na čas, ko bodo za strokovno in učinkovito izvedbo zagotovljena vsa sredstva. Projekt je namreč strokovno precej zahteven in ga nebi bilo mogoče izvesti zgolj na prostovoljni bazi. Kultura doniranja s strani podjetij pa je pri nas še zelo slabo razvita.

2.2.3. Trajnostno podjetništvo kot poslovna priložnost

V uvodu smo navedli, da je ena od možnih rešitev za našo prihodnost tudi v tehnoloških in znanstvenih rešitvah, ki bodo prinesle nove izdelke, ki bodo potrebovali malo energije ali pa se bodo črpali iz obnovljivih virov, vsebovali nevarnih snovi in ki bodo hitro razgradljiva in ne nevarna za okolje. V tujini že obstajajo primeri dobre podjetniške prakse, obstajajo trajnostna podjetja, ki so dobičkonosna in hkrati zadostijo večini kriterijev trajnostnega razvoja. Kljub temu pa je na tem področju še veliko za narediti.

Da bi v Sloveniji začeli tudi v naše razvojne programe kot so SRS, DRP in Operativni programi za strukturne skladi vključevati dimenzije trajnostnega podjetništva smo v prvi polovici leta zamislili eno in pol dnevno konferenco in koncept predstavili Služba Vlade za lokalno samoupravo in regionalno politiko. Odziv je bil od začetka izredno pozitiven, potem pa se je zapletlo pri konkretizaciji predloga.

2.3. Narava

Uvod

Najpomembnejši dogodek, ki je vplival tudi na naš program Narave je bilo dejstvo, da je maja lani Slovenija 35% svojega ozemlja razglasila kot Natura 2000 območja. To pomeni, da je 35 % ozemlja razglasilo za območja narave, ki so nujni za vzdrževanje ali izboljšanje ugodnega stanja ohranjenosti evropsko pomembnih rastlinskih in živalskih vrst, v skladno ekološko omrežje. Glede na to, da je ozaveščenost glede problematike narave v Sloveniji nizka je Umanotera tudi v letošnjem letu tej temi namenila nekaj pozornosti. V glavnem smo nadaljevali s projektov *Varovanje narave: problem ali izziv*, ki smo ga začeli že lansko leto. V lanskem letu smo na to temo izvedli kar nekaj odmevnih akcij, kot so: Felix kartice o ogroženih vrstah, ponatis zgibanke o Volovji rebri in pa javno razpravo o razvoju zavarovanih območij, ki je potekala decembra v Državnem svetu. V letošnjem letu so izdali zbornik razprav, ki so bile predstavljene na tem dogodku. Zbornik je v celoti financiralo Britansko Veleposlaništvo. Nadaljevali smo tudi s sodelovanjem z drugimi nevladnimi organizacijami.

Projekti

2.3.1. Varovanje narave: problem ali izziv- 2005

Ko-ordinator projekta je Barbara Skaberne, univ.dipl.biol. V letošnjem letu smo si pri projektu zastavili dva cilja in sicer:

- i) promocijo visoke okoljske raznolikosti v Sloveniji ter;
- ii) promocija pomena varstva narave v Sloveniji.

Dejavnosti v letu 2005

Umanotera je v tem obdobju pripravila scenarije in oblikovno zasnovo za produkcijo 5 tv spotov, ki jih bo izdelala TV Slovenija. Umanotera ima nalogo, da do konca novembra pripravi 5 osnutkov, izdelani pa bodo v naslednjem letu. Razlog za zakasnitev končne obdelave je, da RTV v letošnjem letu ni predvidela stroškov za izdelavo spotov. Z koprodukcijsko pogodbo smo zagotovili, da v bodo sredstva in izvedba zagotovljena v letu 2006. (več o projektu v zaključnem poročilu za MOP, ki smo ga oddali 11. 11. 05.

V okviru prenove celotne spletne strani Umanotere smo postavili tudi nove podstrani namenjene programu varstva narave pod naslovom »Prijatelji narave«. Za izvajalca smo izbrali podjetje eStrela IT Tolmin. Na dveh uvodnih sestankih smo predstavili naše želje in jih uskladili z možnostjo izvedbe. Končanju programske izvedbe je sledilo kratko usposabljanje, ki se bo na Umanoteri nadaljevalo v vsebinsko pripravo in dopolnjevanje spletnih strani.

Udeležili smo se sestanka delovne skupine za biotsko raznovrstnost in kmetijstvo Evropskega okoljskega biroja (European Environmental Bureau – EEB) (Bruselj, 22. maj 2005), kjer je napredek v povezavi z implementacijo Nature 2000 za Slovenijo predstavila tudi predstavnica Umanotere Barbara Skeberne. Poleg tega se je udeležila na enodnevem seminarju »Izzivi financiranja Nature 2000« (Challenges of financing Natura 2000) (Bruselj, 23. maj 2005). Dogajanje pa spremljamo tudi s pomočjo obvestil evropskih okoljskih NVO, ki prihajajo preko seznama e-naslovov skupine za iodiverziteteto

(bidi.workinggroup) in internetnih strani Evropske okoljske agencije (European Environmental Agency, Natura Barometer..)

V Sloveniji smo se udeležili posveta ob svetovnem dnevu mokrišč v organizaciji MOP (Ljubljana, 2. februar 2005) in sodelovali na delavnicah NCSA projekta:

- o za biotsko raznovrstnost za področje izobraževanja (REC, Ljubljana, 14. julij 2005)
- o za presečna področja (ARSO, Ljubljana, 10. februar 2005)

2.4. Odpadki

Uvod

Evropska komisija se je v letu 2002 na problematiko okolja odzvala z novim okoljskim programom, ki pokriva obdobje med 2002 in 2010. Cilj nove politike je predvsem pretrgati povezavo med gospodarsko rastjo in rastjo količin odpadkov. Šesti okoljski program z naslovom *Naša prihodnost, naša izbira* gradi na naslednjih pristopih:

- Izboljšanju izvajanja obstoječe okoljske zakonodaje
- Vključevanju okoljskih vsebin v druge politike
- Vzpodbujanju trga k delovanju za okolje
- Okrepitevi državljanov in spremembi vedenja
- Ozelenitvi prostorskega načrtovanja in odločanja.

Program daje poseben poudarek predvsem preprečevanju nastajanja odpadkov. Na prednostnem področju rabe naravnih virov in odpadkov je temeljni cilj »večja učinkovitost virov in takšno ravnanje z viri in odpadki, ki omogoča bolj trajnostno proizvodnjo in porabo, s čimer se doseže prekinitev povezanosti med rabo virov in nastajanjem odpadkov ter stopnjo gospodarske rasti, in da se zagotovi, da poraba obnovljivih in neobnovljivih virov ne preseže nosilne zmogljivosti okolja.«

Evropa bo do leta 2010 poskusila doseči pomenljivo zmanjšanje količin odloženih odpadkov in količin nastalih nevarnih odpadkov. Zastavljena sta dva konkretna cilja:

- zmanjšanje količin odpadkov, namenjenih na odlagališča, v primerjavi z letom 2000, za 20 odstotkov do leta 2010, s perspektivo 50-odstotnega zmanjšanja do leta 2050;
- zmanjšanje količin nastalih nevarnih odpadkov za 20 odstotkov do leta 2010, v primerjavi z letom 2000, in za 50 odstotkov do leta 2020.

Kot navaja Albin Keuc v gradivu za delavnico v okviru projekta 3.1. (glej spodaj) v Sloveniji je to področje prav tako kot naravo potrebno še veliko pozornosti, navajam: »Na neurejene razmere na tem področju opozarjajo tudi raziskave mednarodnih ustanov (WEF, IMD), ki Slovenijo glede na razvojne potenciale na področju vloge države ocenjujejo relativno slabo. Tudi Poročilo o razvoju (za leto 2003), s katerimi UMAR ocenjuje izvajanje Strategije gospodarskega razvoja Slovenije (SGRS), ugotavlja, da doseženi stopnji razvoja ne sledijo tudi potrebne strukturne spremembe, delno tudi zaradi prepočasnega ustvarjanja ustreznih pogojev za razvoj in premalo aktivne in koordinirane vloge države v razvoju.«

Ker se kljub nekaterim sprejetim ukrepom stanje v Sloveniji na področju ravnanja z odpadki še ni izboljšalo smo pristali na sodelovanje projekta, ki je opisan spodaj.

Projekti

2.4.1. Promocija preventive v okviru madžarske in slovenske politike ravnanja z odpadki

Osnovni namen projekta je podpora implementaciji prve prioritete politik EU na področju ravnanja z odpadki: preventivi. Zakonodaja na tem področju je del zakonodaje EU, vendar obstaja velik razkorak med zapisanimi načeli in dejanskim izvajanjem v praksi, tudi v novih državah članicah kot sta Slovenija in Madžarska. Za uspešno varstvo okolja in prekinitev povezave med gospodarsko rastjo in naraščanjem količin odpadkov je namreč potrebno načelo preventive in s tem povezane politike EU prenesti tudi v prakso na nacionalnem in regionalnem nivoju.

Osnovni cilj projekta je večje vključevanje EU načela preventive na področju ravnanja z odpadki v prakso na nacionalnem, regionalnem in lokalnem nivoju ter njegovo vključevanje v strategije in politike na Madžarskem in v Sloveniji, še posebej v bodoče programe in projekte na področju ravnanja z odpadki. V ta namen bomo v okviru projekta pripravili izhodišča za večje vključevanje preventive na področju ravnanja z odpadki za proces načrtovanja strategij in programov na nacionalnem in regionalnem nivoju za obdobje 2007 – 2013.

Specifični cilji projekta:

- zbiranje in analiza primerov dobre prakse na področju preventive iz različnih držav članic EU, ki jih lahko v različne namene uporabljajo različni deležniki v družbi,
- analiza stanja na področju preventive na nacionalnem nivoju, ki služi kot izhodišče za delavnice in preko študijskega obiska tudi izmenjava izkušenj na področju preventive med različnimi deležniki na Madžarskem in v Sloveniji,
- priprava izhodišč in spodbuditi oblikovanje politik in programov ravnanja z odpadki, ki v večji meri vključujejo načelo preventive tudi preko partnerstva med nevladnimi organizacijami, vladnimi službami in ministrstvi, lokalnimi oblastmi in gospodarstvom,
- izmenjava mednarodnih izkušenj in promocija preventive, priprava skupnih aktivnosti na nacionalnem in regionalnem nivoju ter lobiranje na nivoju EU (preko organizacije EEB, Evropskega okoljskega biroja, katerega članici sta obe organizaciji).

Projekt, se je pričel izvajati februarja letos. Management celotnega projekta je naloga organizacije Humuzs (Madžarska), ki je sredstva za izvedbo projekta pridobila v okviru »Phare Access 2002, makro-action sheme« na Madžarskem. Umanotera je partnerska organizacija v okviru projekta in zadolžena za izvedbo aktivnosti, ki bodo potekale v Sloveniji ter za sodelovanje pri oblikovanju poročila na nivoju EU, organizaciji študijskega obiska in za sodelovanje na mednarodni konferenci v Budimpešti. V Sloveniji pri projektu sodelujejo še društvo Fokus in pa Albin Keuc.

Ciljne skupine so NVO, aktivne na regionalnem in/ali lokalnem nivoju na področju ravnanja z odpadki, oblasti oziroma odgovorni za ravnanje z odpadki na lokalnem nivoju, vladne službe odgovorne za oblikovanje strategij in politik na področju ravnanja z odpadki, predstavniki Gospodarske in Obrtne zbornice, Združenja občin, Zavodi za varstvo okolja na lokalnem nivoju, predstavniki občin, predstavniki komunalnih služb in drugih podjetij za ravnanje z odpadki, mediji.

Dejavnosti v letu 2005

V aprilu se je vodja programa v Sloveniji sestal v Budimpešti z vodjo celotnega projekta, kjer smo dorekli akcijski načrt. V okviru projekta je bil organiziran študijski obisk, na katerem si je 11 slovenskih in 8 madžarski strokovnjakov z različnih področij izmenjali izkušnje na področju preprečevanja nastajanja odpadkov in si ogledali primere dobre prakse iz različnih sektorjev, ki uvajajo napredne rešitve. Slovenski del ogleda je potekal 17. in 18. maja 2005.

V Ljubljani je 25. maja potekala delavnica, katere namen je bil predstaviti rezultate analize dejavnosti na področju preprečevanja odpadkov v EU in posameznih državah članicah ter pregled stanja v SLO in na Madžarskem. Predstavitev je služila za uvod v moderirano razpravo ter oblikovanje priporočil, ki bodo objavljena v publikaciji na temo ravnanja z odpadki – preventivni ukrepi. Delavnice se je udeležilo pet ljudi, a razprava ni bila zato nič manj zanimiva in uspešna. Priporočila bodo predstavljena in obravnavana še enkrat na javni razpravi, ki je potekala 6. septembra v Državnem svetu.

9. junija je v Budimpešti potekala mednarodna konferenca o implementaciji preventive v novih državah članicah, ki se jo je udeležil Albin Keuc in predstavil slovenske izkušnje s področja ravnanja z odpadki, s poudarkom na preventivi.

V tem obdobju smo prevedli tudi publikacijo, ki jih je v madžarščini izdal Madžarski partner, in sicer povzetek strategij in primerov dobre prakse na področju preventive na nivoju EU, analiza stanja in priporočila na Madžarskem. Septembra je s to vsebino izšla publikacija pod naslovom »Preprečevanje in zmanjševanje odpadkov v Sloveniji« v nakladi 1000 izvodov. Objava o izidu brezplačne publikacije je bila objavljena v e-novicah in poslana na vse osnovne šole ter posameznikom, ki delujejo na področju odpadkov.

2.5. GSO

Uvod

Uporaba gensko spremenjenih organizmov v kmetijstvu in prehrani odpira številna vprašanja povezana z varstvom okolja in zdravja ljudi, nadzora multinacionalk nad prehransko suverenostjo nacionalnih držav, patentiranjem življenja, etiko in vlogo znanosti. Gensko spremenjene rastline predstavljajo več kot le naslednjo generacijo visoko tehnoloških sort. Imajo dve značilnosti, zaradi katerih lahko pomenijo posebno nevarnost za zdravje ljudi in za okolje. Vsebujejo gene in lastnosti, ki so popolnoma novi za ciljne vrste, njihov okoljski kontekst in njihovo gensko osnovo. Medtem ko se s tradicionalnim žlahtnjenjem geni lahko prenašajo le med sorodnimi sortami ali zelo sorodnimi vrstami, genski inženiring dovoljuje prenos genov med popolnoma različnimi vrstami. Poleg tega pa postopek genskega inženiringa ni niti voden niti natančen, temveč gre za, grob poseg v organizem. Na novo vstavljeni geni lahko končajo na kateremkoli mestu v genomu rastline. Ne moremo jih niti usmeriti na določeno mesto med geni rastline niti ni nujno, da bo po vključitvi znan njihov položaj. Možnost, da se gen ali fragment gena izrazi, je odvisna od mesta, na katero se vključi, in od genskega ozadja. Genski inženiring in izdelki, povezani z njim, so se pojavili šele v zadnjih dvajsetih letih. Skoraj nemogoče je oceniti potencialni vpliv transgenih vrst na okolje. Kljub temu, pa se že kažejo negativni vplivi uporabe gensko spremenjenih organizmov.

Okoljevarstvene in potrošniške organizacije so med letoma 1998 in 2003, skupaj z nekaterimi državami članicami EU dosegle, da je v EU obveljal *de facto* moratorij na nove odobritve gensko spremenjenih organizmov. Tudi zaradi takega odpora je Evropska unija sprejela najbolj celovit pravni okvir na tem področju. Kljub temu pa manjkata dva ključnih predpisov na tem področju. Tisti, ki bo zagotavljal možnost soobstoja ter tisti, ki bo zagotavljal čistost semenskega materiala. Z vstopom Slovenije v EU je tudi na naš državo padla obveza za izvajanje relevantne zakonodaje.

Projekti

2.5.1. GEn-FOOD- InfoNet

Cilj projekta je izbrisati oviro med informacijami in odločitvami potrošnikov s pomočjo izobraževanja in informiranja. Glavni namen prvega leta projekta je najprej prenos znanja iz izkušenj partnerskih organizacij n izobraževalnega dela na tem področju in skupno učenje preko primerov dobrih praks glede izobraževanja in informiranja, o izvajanju relevantne zakonodaje, itd. Projekt je finančno podprt iz EU programa Gruntvig.

Dejavnosti in rezultati v prvi polovici leta

Konec meseca aprila se je Marjana Dermelj udeležila sestanka projektnih partneric na katerem so predstavniki vključenih organizacij predstavili rezultate njihovega dela na tem področju. V okviru projekta je Umanotera, v sodelovanju s partnersko organizacijo Animacija pripravila zgibanko o gensko spremenjeni hrani, označevanju in sledljivosti. Pripravljen je bil tudi prevod besedila deželnega zakona Koroške za preventivo pri genski tehnologiji, ki smo ga poslali predstavnikom relevantnih ministrstev.

2.6. Fundacijska dejavnost – Program Dobra družba

Uvod

Tudi v letošnjem letu ključna dejavnost povezana s fundacijskim delom Umanotere ostaja program Dobra družba – Izkoristimo potencial NVO, ki ga finančno podpira sklad Trust za civilno družbo v Centralni in Vzhodni Evropi. Umanotera zagotavlja učinkovito in transparentno izvajanje programa, katerega temeljni namen je, izkoristiti spregledani potencial nevladnega sektorja v Sloveniji in izboljšati razmere in pogoje za delovanje civilne družbe in nevladnih organizacij. Program se je pričel izvajati aprila 2004 in se bo zaključil konec marca 2007. Več o programu lahko preberete na spletni strani www.dobradruzba.org.

Projekti

- **Projekt 1: Podpora Pobudi za prihodnost NVO**
Program Dobra družba podpira trenutno najpomembnejši politični proces v civilni družbi, Pobudo za prihodnost NVO, pri njenih pogajanjih z vlado, in to tako, da poskuša doseči vključitev čim večjega števila organizacij in oblikovanje konsenza glede nadaljnega razvoja sektorja
- **Projekt 2: Izboljšanje pogojev delovanja NVO**
Program Dobra družba se projektno loteva oblikovanja pogojev za trajnejše,

strokovno in finančno učinkovitejše zagotavljanje storitev izobraževanja, svetovanja in usposabljanja za NVO.

- **Projekt 3: Predstavitev zgodb uspešnih NVO**

Program Dobra družba širši javnosti predstavlja zgodbe uspešnih NVO, prek njih pa tudi vse pozitivne razsežnosti delovanja nevladnega sektorja, da bi se javnost zavedala potrebe po zagotavljanju stabilnih pogojev za delovanje NVO.

- **Projekt 4: Vzpostavitev lokalnih skladov**

Program Dobra družba spodbuja nastajanje transparentnih in učinkovitih sistemov zbiranja in dodeljevanja sredstev nevladnim organizacijam na lokalni ravni in s tem zagotavlja sredstva za dejavnosti, ki prispevajo k razvoju lokalne skupnosti na socialnem in kulturnem področju, okolja, pristočasnih dejavnosti, turizma ipd

- **Projekt 5: Uvrstitev nevladnega sektorja v razprave o razvojnih priložnostih Slovenije**

Program Dobra družba slovenske politične stranke poziva, naj v delovanju NVO v Sloveniji spoznajo pomembno politično temo in odlično razvojno priložnost za Slovenijo. Projekt v medsebojno interakciji vpleta politične stranke, NVO in javnost.

2.7. Pravična trgovina

Uvod

Pravična trgovina je ključna in poleg e-novic edina trajna dejavnost Umanotere. Ta dejavnost nam omogoča, da izpolnjujemo naše glavno poslanstvo, saj deluje v smeri trajnostnega razvoja, to je, da enakopravno vključuje vse tri razvojne vidike, ekonomskega, socialnega in okoljskega. Pravična trgovina (Fair trade) pomeni partnerstvo za enakopravnost v mednarodni trgovini. S sodelovanjem v pravični trgovini omogočamo, da tudi odrinjeni proizvajalci tretjega sveta za svoje delo dobijo pošteno plačilo. V sistemu pravične trgovine uvozniki in trgovci za izdelke plačajo znesek, ki krije: i) stroške proizvodnje, ki mora vključevati tudi socialne in okoljske stroške; ii) stroške dela, ki zadostuje za preživetje, in iii) premijo, ki omogoča investicije (proizvajalci jo namenijo razvojnim projektom v svoji skupnosti: lahko gre za izboljšanje pogojev dela, širitev kapacitet proizvodnje, ali pa za izboljšanje zdravstvenega varstva in kakovosti izobraževanja v skupnosti). Pravična trgovina tako neposredno prispeva k odpravi revščine v državah v razvoju in s tem neposredno prispeva k doseganju milenijskih ciljev.

Projekt Pravična Trgovina Slovenija izvajamo v sodelovanju z društvom Humanitas. Trenutno v okviru tega programa deluje trgovina 3Muhe, ki se nahaja na Starem trgu 30.

Projekti

2.7.1. Prostovoljci za pravično trgovino

V okviru projekta bomo povečali nabor mladih prostovoljcev, za pomoč pri delu v trgovini 3Muhe in njeni promociji. Prostovoljce bomo usposobili v klasičnem smislu usposabljanja o prostovoljnem delu, poleg tega pa nameravamo organizirati tudi izobraževanje, v katerem bodo strokovnjaki za prodajo v trgovini prostovoljcem predstavili osnove pravilnega odnosa do kupcev in uspešnega prodajanja. Namen projekta je nastavitev sistema rekrutiranja in izobraževanja novih prostovoljcev, ki bodo pomagali pri delu trgovine 3Muhe. Na ta način bomo za trgovino zagotovili stalen

dotok novih prostovoljcev in razbremenili delo redno zaposlenih in prostovoljcev, ki že delajo v trgovini. Kot nadgradnja tega projekta smo začeli z rednim letnim izobraževanjem zaposlenih in prostovoljcev, ki so že vključeni v delovanje trgovine. Izobraževanje se nanaša na novosti v pravični trgovini, izdelkih, pristopu, pa tudi o novostih na področju prostovoljnega dela in izboljšanju prijave.

2.8. Informacijsko središče

Uvod

V današnjem času ni več problem dostopnost oziroma premajhna količina informacij, ampak preobilje informacij z različno informativno vrednostjo. Iz tega razloga elektronske E-novice, ki jih pripravlja in pošilja Umanotera, obsegajo izbor iz množice informacij in njihovo posredovanje zainteresirani javnosti. Kot že omenjeno je to redna dejavnost, ki jo izvaja Umanotera. V prihodnosti imamo načrte, da jih še izboljšamo in prilagodimo našim bralcem.

Na sedežu Umanotere imamo interno knjižnico. V prvi polovici leta smo s pomočjo prostovoljcev vse knjige popisali in jih uredili. Stranke imajo možnost, da si knjige ogledajo pri nas na Umanoteri. Sposoja knjig pa trenutno ni mogoča.

Umanotera se še vedno zavzema, za tisk publikacij, ki ozaveščajo in informirajo. V tem času smo natisnili zbornik »Življenje na zavarovanih območji«; zgibanka o Pravični trgovini, zgibanka o GSO in publikacija »Preprečevanje in zmanjševanje odpadkov v Sloveniji«.

Septembra smo zaključili prenovu spletne strani www.umanotera.org da bi povečali preglednost in enostavnost za obiskovalce strani. Na spletno stran sproti vnašamo vsebine, ki se navezujejo na izvajane projekte in programe ter elektronske novice.

Projekti

2.8.1. E-novice Umanotera

Namen e-novic je iz poplave informacij s področja trajnostnega razvoja, varstva okolja in narave z uredniškim delom oblikovati pregledne, poučne, informativne novice, ki se pošiljajo po elektronski bazi. Uredniško delo obsega zbiranje, pregledovanje, izbor, prevajanje, oblikovno poenotenje in posredovanje obdelanih informacij zainteresirani javnosti. Na približno 25 avtorskih straneh objavljamo, kaj se dogaja na posameznih vsebinskih področjih (trajnostni razvoj, varstvo okolja in narave, kemikalije, gensko spremenjeni organizmi, trajnostna mobilnost, onesnaževanje, odpadki, trajnostna potrošnja itd.), na različnih ravneh (lokalna, nacionalna, mednarodna, EU, svet) in različnih oblikah (prostovoljni dogovori, zakonodajna raven, mednarodni dogovori). Posamezno novico predstavimo s krajšim prispevkom in kontakti, kjer zainteresirani lahko najdejo dodatne informacije, kar zahteva temeljito uredniško delo. Temo posameznega prispevka poskušamo predstaviti z različnih vidikov in interesov, z vidika vlade, gospodarstva, javnosti. Bralci novic dobijo splošni pregled, kaj se dogaja na področjih trajnostnega razvoja, varstva okolja in narave, za bolj natančne informacije pa so navedeni viri, kjer so dostopne dodatne informacije.

Redne rubrike so: novice s področja varstva okolja in narave iz EU in sveta; novice iz Slovenije; publikacije; razpisi, natečaji, izobraževanja, prosta delovna mesta; napovednik.

Glavni viri informacij so: Environment Daily, Slovenska tiskovna agencija, Environmental Journalists, Wuppertal Institute News, European Environmental Bureau reports, Cordis Focus, Center for science and environment electronic bulletin, Campaign Newsletter, Envi-news, UNEP FI e-bulletin, e-bulletin Refocus, IRC news, glasilo CIPRA, glasilo alpMedia, CSE news bulletin, SRI News Alerts, informacije za javnost Ministrstva za okolje in prostor, prispevki bralcev novic.

Ciljne skupine: državna in občinska uprava (ministrstva, občine, upravne enote, regionalne, razvojne agencije), poslanci državnega zbora in državnega sveta, javna in zasebna podjetja, strokovne organizacije za varstvo okolja (raziskovalne inštitucije, nevladne organizacije), študentje in predavatelji fakultet univerz v Ljubljani, Mariboru in Kopru, eko šole, industrijska, trgovska, seminarjska in živilska podjetja, javna komunalna podjetja, novinarji, zainteresirani posamezniki. Posredna ciljna skupina pa je širša javnost, ki jih zanima trajnostni razvoj, varstvo okolja in narave.

Dejavnosti v letu 2005

Uredili oz. osvežili smo bazo prejemnikov e-novic, E-novice tedensko pošiljamo na 1.718 elektronskih naslovov.

Sestavili smo anketo, s katero smo ugotavljali zadovoljnost bralcev z e-novicami in ugotovili predloge za izboljšave. Rezultati ankete so bili priloženi zaključnemu poročilu, ki smo ga oddali na MOP 3. 11. 05.

Od januarja do novembra 2005 smo izdali 38 e-novic (poprečno 4 izdaje na mesec). E-novice so dostopne tudi na naši spletni strani www.umanotera.org

2.9. Povezovanje z nevladnimi in drugimi organizacijami

2.9.1. Okoljski center

Dobro organizirana civilna družba je osnovni pogoj za učinkovito delovanje sodobne demokratične države. Okoljske nevladne organizacije, sestavni del takšne civilne družbe, so pomemben dejavnik varstva okolja. To priznava tudi 6. akcijski načrt EU, ki okoljskim NVO pripisuje "pomembno vlogo pri komuniciranju z javnostjo in odločevalci, pri sodelovanju v ekspertnih in tehničnih skupinah ter pri nadzoru izvajanju predpisov. Kot take predstavljajo interes širše javnosti v političnih procesih." Tudi Ministrstvo za okolje in prostor podpira delovanje okoljskih NVO, katerih delovanje je ključnega pomena za učinkovito in trajnostno naravnano politiko varstva okolja. V Sloveniji delujejo številne okoljske NVO, ki zajemajo praktično vsa področja varstva okolja. Zaradi neugodnih razmer za delo in zaposlovanje pa se le redke od njih vključujejo v procese odločanja. Delo okoljskih NVO tako ne dosega zelenih rezultatov, saj imajo te organizacije premalo možnosti za povezovanje, previsoke stroške dela in razpršenost virov financiranja ter nepriznana vloga v procesih odločanja. Vse to pa vpliva na učinkovitost njihovega delovanja.

Namen je: Zagotoviti boljše pogoje dela ter učinkovitost in usklajeno delovanje, ki bodo prispevali k učinkovitejšemu izpolnjevanju funkcij okoljskih NVO, kar bo imelo pozitivne posledice na okoljsko politiko države; Z delovanjem v skupnih prostorih NVO omogočiti dostop do kakovostne infrastrukture z nižjimi stroški, izboljšati pogostost in kakovost komuniciranja ter vzpostaviti osnovo za izobraževanje in ozaveščanje javnosti na področju okoljske problematike; Z dejavnostmi v okviru centra prispevati k večji prepoznavnosti NVO in njihovi boljši organiziranosti, okrepitvi njihovega sodelovanja, manjši razpršenosti informacijskih tokov, zmanjšanju stroškov, okrepitvi infrastrukture, lažjemu prenosu znanja med organizacijami ter boljšemu sodelovanju; Zagotoviti informativni center za javnost, ki bo prispeval k večji dostopnosti javnosti do informacij, publikacij ter drugih materialov, zbranih v sodelujočih NVO, in posledično k večji ozaveščenosti javnosti. Redno obveščanje in informiranje bo prispevalo k dvigu okoljske zavesti prebivalstva.

Umanotera sodeluje pri nastajanju ideje in prvih korakih oblikovanja Okoljskega centra, kot tesnejše povezave in sodelovanje s petimi aktivnejšimi okoljskimi nevladnimi organizacijami, Fokus društvo za sonaravni razvoj, Institut za trajnostni razvoj, Slovenski E-forum, Društvo za energetske ekonomiko in energijo, Botanično društvo Slovenije, Zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije. Eden ciljev centra je zagotovitev skupnih poslovnih prostorov organizacij in zagotavljanje virov njihovega financiranja.

V tem obdobju se je skupina sestala večkrat in se dogovorila o načrtu dela, ki je bil poslan tudi na MOP. Skupina še vedno čaka na izvajanje dogovora s strani MOP.

2.9.2. Druge nevladne organizacije

Vsebina (cilji projekta in dejavnosti)

Umanotera vse od svoje ustanovitve sodeluje in se povezuje z različnimi nevladnimi organizacijami tako na lokalnem, nacionalnem in mednarodnem nivoju. Namen in cilji povezovanja so različni glede na raven:

- na lokalni ravni Umanotera nevladnim organizacijam omogoča dostop do različnih informacij ter podporo pri organizaciji različnih kampanij in dogodkov, na drugi strani pa ji sodelovanje na tem nivoju omogoča pregled lokalnega dogajanja in problematike v Sloveniji,
- sodelovanje z različnimi organizacijami na nacionalni ravni sodelujočim organizacijam prinaša sinergije predvsem pri sodelovanju v procesih sprejemanja strategij, programov in zakonodaje na nacionalni ravni,
- sodelovanje v mednarodnih mrežah in nevladnih organizacijah, predvsem na evropskem nivoju, je pomembno zaradi spremljanja dogajanja v mednarodnem prostoru in sodelovanja v procesih sprejemanja strategij, programov in zakonodaje na evropski ravni.

Povezujemo se z:

- nevladnimi organizacijami in civilnimi iniciativami na lokalnem nivoju,
- nevladnimi organizacijami na nacionalnem nivoju,
- nevladnimi organizacijami v mednarodnem prostoru,
- mediji in širša javnost preko izmenjave različnih informacij in izkušenj,
- ministrstvi, vladnimi službami na nacionalnem nivoju,
- Evropsko komisijo in Evropski parlament

Umanotera je še vedno članica Koalicije NVO za Slovenijo brez gensko spremenjenih organizmov, ki pa trenutno ni aktivna.

Umanotera sodeluje tudi s številnimi drugimi neformalnimi lokalnimi iniciativami.

Na nacionalni ravni sodelujemo z vrsto nevladnih organizacij, omenjamo pa predvsem trajnejše sodelovanje z organizacijami Okoljskega centra, ki zajema: Fokus – društvo za sonaraven razvoj, Inštitut za trajnostni razvoj, Zveza Biodar – Zveza ekoloških kmetov Slovenije, Botanično društvo Slovenije, E-forum.

Na evropski ravni je Umanotera polnopravna članica naslednjih združenj nevladnih organizacij:

- EEB (Evropski okoljski biro)

Konzorcij nevladnih organizacij European Environmental Bureau. EEB združuje preko 143 okoljskih nevladnih organizacij iz 31 držav EU in držav kandidatk. Z EEB sodelujemo na področjih: odpadki, kemikalije, Konvencija o prihodnosti Evrope, integracija okoljskih tem v sektorske politike, volitve v Evropski parlament 2004.

- GENET

Umanotera je v letu 2004 postala članica Evropske mreže proti gensko spremenjenim organizmom. GENET je bil ustanovljen leta 1995 in predstavlja mrežo nevladnih organizacij iz Evrope, ki skrbi predvsem za informiranost članov na tem področju ter koordinira aktivnosti in akcije. Mrežo sestavlja 44 organizacij iz 18 držav.

Poleg stalnega članstva v teh dveh organizacijah, Umanotera redno sodeluje še z organizacijami: Greenpeace, Friends of the Earth, WWF, Zelena akcija (Hrvaška), Organic Agriculture Association (Albanija).

V širšem mednarodnem prostoru je Umanotera članica mreže nevladnih organizacij GAIA (Global Alliance for Incinerator Alternatives), ki združuje 360 organizacij iz 66 držav. Zavzemajo se za uvajanje trajnostnih načinov ravnanja z odpadki kot alternativa sežigalnicam in drugim načinom odstranjevanja odpadkov.

3. Finančno poročilo

Stroški (januar - oktober 2005*)

Režijski stroški	17.500.000,00
Kemikalije in trajnostno potrošništvo	480.000,00
Narava	1.691.180,00
Odpadki	6.525.250,00
GSO	557.500,00
Fundacijska dejavnost: program Dobra družba	27.870.000,00
Pravična trgovina	21.000.000,00
Informacijsko središče	2.413.000,00
Povezovanje z nevladnimi in drugimi organizacijami	240.000,00
Skupaj stroški	78.276.930,00

Prihodki*

Storitve	25.000.000,00
Prihodki financiranja	1.000.000,00
Dotacije in donacije**	67.300.000,00
Skupaj prihodki	93.900.000,00

* ocena na podlagi realizacije 15.11.05

** vključuje financiranje večletnega programa

Priloga: kopija stroškov, financiranih s strani MOP